

Załącznik do Regulaminu Regionalnej Odznaki Krajoznawczej PTTK „Twierdza Serock”

Tereny położone w rozwidleniu Wisły i Narwi zaczęły mieć ważne znaczenie militarne. Już na pocz. XIX w., kiedy na ziemie polskie wkroczył Napoleon Bonaparte oraz po powołaniu Księstwa Warszawskiego, powstał tu trójkąt obronny w oparciu o umocnienia wznoszone w Modlinie, Serocku i na warszawskiej Pradze.

Fortyfikacje z lat 1807-08, wybudowane w Serocku z polecenia Napoleona, który uznał miasto za ważny punkt strategiczny, razem z Modlinem i Pragą, miała bronić linii Wisły i osłaniać Warszawę od wschodu. W latach 1882-90 zostały rozbudowane o przedmoście, w ramach budowy pasów fortów Twierdzy Modlin. Twierdza Serock, będąca jeszcze w trakcie budowy, wraz z umocnionymi przedmościami w Wierzbicy i Arciechowie, zdała egzamin sprawności w wojnie z Rosją w 1807 r. (2 pp pod dowództwem płk. Stanisława Potockiego) oraz w wojnie z Austrią w 1809 r., gdy załoga dowodzona przez gen. Józefa Niemojewskiego z sukcesami dokonywała wypadów w rejon Radzimina i Warszawy.

Twierdze trójkąta obronnego stanowiły podstawę operacyjną do działań przeciw Rosji. Z tego okresu w Serocku zachowały się pozostałości bastionów twierdzy napoleońskiej z lat 1807-11. Nad samą rzeką ciągnie się Bulwar Nadwarciański otoczony na całej długości rzędem ławeczek. Nadrzeczny deptak łączy zejście z grodziska z plażą miejską. Ze skarpy widać zajazd pocztowy zwany napoleońskim, obejmujący dwa budynki połączone murem z bramą zamkniętą łukiem odcinkowym oraz boczne skrzydło z trzema przybudówkami ustawionymi prostopadle. Napoleoński zajazd pocztowy z 1. poł. XIX w., przebudowany w XIX i XX w. to nie jedyna pozostałość z okresu wojen francuskiego wodza. Ponad 200 lat temu z jego polecenia rozpoczęto wznoszenie fortyfikacji przyszłej Twierdzy Serock. W założeniu twierdza w tzw. II fazie miała stanowić olbrzymi obiekt, większy od Twierdzy Modlin i objąć pow. 78 ha, z 7 bastionami i 3 rawelinami bramowymi. Twierdzę wizytowali m.in. król saski i książę warszawski Fryderyk August 14 czerwca 1810 r. oraz cesarz Napoleon Bonaparte, w drodze powrotnej z Rosji 10 grudnia 1812 r. Mimo, że twierdzy nie skończono, to Serock stał się na prawie ćwierć wieku miastem garnizonowym, w którym momentami stały równocześnie 2-3 pułki piechoty oraz oddziały artylerii.

Do dziś zachowały się w dobrym stanie wały ziemne, obecnie znane jako wały napoleońskie. Usytuowane są w północnej części miasta, po obu stronach ul. Pułtuskiej. Koniec XIX w. upłynął pod znakiem budownictwa militarnego. Tereny dzisiejszego powiatu legionowskiego znalazły się w centrum Warszawskiego Rejonu Ufortyfikowanego, który Rosjanie wybudowali dla obrony inżynieryjnej zachodnich krańców carskiego imperium. Dostrzegli oni walory obronne tych terenów i nawiązali do koncepcji „trójkąta obronnego” Napoleona. Tym razem przeciwnikiem były Niemcy. Wybudowany przez Rosjan Warszawski Rejon Ufortyfikowany wyznaczyły trzy twierdze: Warszawa, Modlin (Nowogrodzki) i Zegrze. Wzniesiono również forty w Dębem, Beniaminowie oraz grupę forteczną w Janówku. W 1892 r. obok stacji kolejowej Jabłonna (dziś Legionowo) powstał duży kompleks koszarowy nazwany przez cara Mikołaja II „Obszarem Hurki”. Stacjonowały tu cztery carskie jednostki: dwa pułki piechoty rezerwowej – 191 Drohiczyński i 192 Wawerski oraz 4 Batalion Kolejowy i niezwykle nowoczesny Oddział Balonowy Warszawskiego Rejonu Ufortyfikowanego.

W celu przyznania odznaki należy zwiedzić:

1. Pozostałości Twierdzy Serock przy ul. Pułtuskiej.
2. Zabytki Serocka:
  - wczesnośredniowieczne grodzisko Barbarka z XI-XIII w.,
  - Rynek z neoklasycystycznym ratuszem z lat 1895-97,
  - kościół parafialny fundacji książąt mazowieckich pw. Zwiastowania NMP z 1. poł. XVI w. (w świątyni pocisk oraz rzeźby patronów Polski – św. Stanisława i św. Wojciecha),
  - napoleoński zajazd pocztowy z 1. poł. XIX w.